

BAKKANTERNE

AF EURIPIDES

AARHUS TEATER · SCALA

PREMIERE 25. SEPTEMBER 1998

Et billede så virkeligt som
det uden for dine vinduer.
En betjening så enkel som
at trække vejret.

Provokerende klart

En teknologi så logisk som
regnbuen på himlen.
Et design så smukt som den
rene, nordiske natur.

Finlux 74F100 VGA

- Vi siger det uden at
rodme: Det er årets
floteste 29" TV.
- 100 Hz gir dig det
mest fuldkomne,
filmrefri billede.
- VGA tilslutning til
din PC, så du kan
bruge e-mail, internet
mm. via TV-skærmen.
- Let at installere og
betjene. Taler dansk
til dig i skærmmenuen.
- Tekst-TV bli'r endelig
let at bruge - ingen
ventetid, når du væl-
ger ny side.
- Pyster på elregningen,
bruger under 1 watt i
timen på stand-by.

FINLUX
Design for life

BAKKANTERNE

AF EURIPIDES

Isenesættelse	
og oversættelse	... Hans Rosenquist
Scenografi	... Calle von Gegerfelt
Kostumer	... Berit Præstegaard
Komponist & musiker	... Pete Repete
Lysdesign	... Niels Emil Larsen
Lyddesign	... Andreas A. Carlsen

MEDVIRKENDE

Dionysos	... Mette Kolding
Kadmos	... Henning Olesen
Agave	... Merete Voldstedlund
Teiresias	... Ejnar Hans Jensen
Pentheus	... Michael Hasselflug
1. bud	... Kim Veisgaard
2. bud	... Lars Høy
Vagten	... Karl Erik Christophersen

Koret/kvinderne	... Karen-Lis Ahrenkiel
	... Merete Hegner
	... Dorte Hansen Carlsen
	... Katja Holm
	... Lone Rode

Premiere 25. september 1998 · Aarhus Teater, Scala
Forestillingens varighed: ca 1 time og 40 minutter uden pause

Sponsorer for Aarhus Teater

MORGENAVISEN
Jyllands-Posten

Nykredit

- Forestillingsleder: Bruno Nielsen-Boreas
 - Suffli: Hanne Wolff Clausen
- Afvikling lys: Bo Høgh/Jens Holm Larsen
 - Afvikling lyd: Andreas A. Carlsen/Benny Holm Henriksen
 - Koreografisk assistance: Nanna Gerd Nilson
- Tak til docent dr. phil. Ole Thomsen for konstruktiv snak
- Teatermaler: Anne-Marie Kjær
- Kostumierer: Hanne Gissel, Mehmet Hilmi
 - Kostumeassistent: Connie Møldrup
 - Frisør: Britta Høxbro
- Rekvisitører: Viggo Bay, Steen Jonassen
- Chef lys/lyd-afdelingen: Jens Ravn
- Cheflydsdesigner: Niels Emil Larsen
- Scenemester: Kai Johansen
- Overregissør: Steen Boutrup
- Teknisk chef: Jørn Walsøe
- Markedsføringschef: Leif Due
- Teaterchef: Palle Jul Jørgensen
- Programredaktion: Jørgen Heiner, Agnete Krogh og Leif Due
- Foto fra afsluttende prøver: Jan Jul
- Plakatmotiv: Palle Nielsen fra "Katalog"
- Plakat & program lay-out: Smidstrup Grafisk Bureau
- Tryk: C.C. Print 92 ApS

MODET TIL KAOS

SPREDTE NOTER ANGÅENDE BAKKANTERNE

"Mange bærer thyrsosstaven,
men få er bakkanter."

Sokrates

"Det absurde er skabt af konfrontationen mellem den
menneskelige længsel og verdens urimelige stilhed."

Camus

Bakkanterne er en forestilling om naturen *indeni* os selv og naturen *udenfor* os selv. At vi må acceptere denne dobbelthed, og at vi som individer og samfund går til grunde, hvis vi ikke forstår dette faktum.

Det guddommelige vanvid, døden og genfødslen. Myter er ikke bare historie og fiktion i en fantasi-

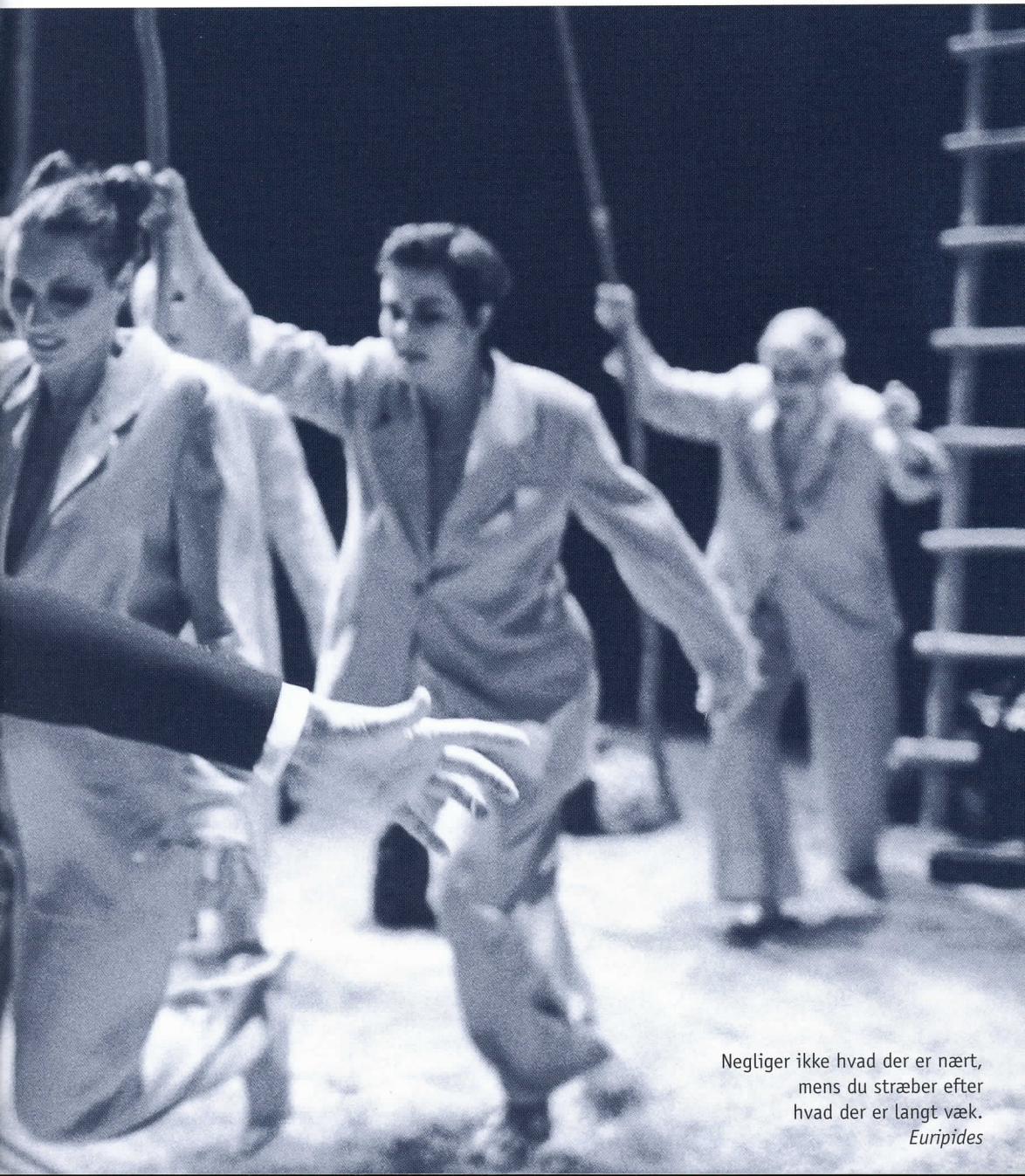

Dionysos & koret

fuld blanding. Myter er også videnskab. Det er menneskets forsøg på at forstå sig selv – i både ydre og indre betydning – og forklare det det ser omkring sig selv. Igennem at skabe guderne som noget umenneskeligt og truende. Mennesket forsøgte nu i stedet at forstå omverdenen gennem at forstå sig selv.

På græsk betyder ordet kaos, *den gabende afgrund* eller universum prima materia, altings ursubstans som jorden ansås at være skabt af.

At adskille kaos og skaben var ikke mulig, det ene forudsætter det andet og eftersom verden skabtes ud af kaos – ud af prima materia – måtte, efter datidens ►

Negliger ikke hvad der er nært,
mens du stræber efter
hvad der er langt væk.

Euripides

tænkning, alt skaben tage sin begyndelse i kaos og opløsning.

Dionysos var guden der blev forbundet med det kaotiske og den potentielle skabende tilstand.

Dionysos blev forbundet med vin, beruselse og glæde men altså frem for alt med skaben i alle dets former; fra frugtbarhed og kunstnerisk virksomhed til muligheden at "genfødes". Han var den gud som repræsenterede menneskets evne til at klare sig igennem vanskeligheder mod et "nyt liv".

Dionysos vovede sig ud på den farefulde rejse til dødsriget Hades for at hente sin mor Semele med tilbage til Olympen. Han er den eneste gud, som det er lykkedes for at vende tilbage efter at have været der.

Dionysos tilbagevenden fra Hades var en genfødsel som indebar håb om et helt nyt liv.

I Bakkanterne ser vi hvordan det kan gå den der fornægter guden – den som holder fast på orden fremfor kaos og fornuft fremfor passion. Men vi ser også hvad der sker med den som hæmningsløst lader sig dominere af kaosguden så hun bliver besat.

De græske ord *ekstasis* betyder ordret at træde ind i en tilstand udenfor sig selv og opfyldes af *enthusiasmós* – det vil sige af gudens ånde.

Dette er kernen i al mystik; mystikken søger forening med guddommen. Men *ékstasis* var også en farlig trancetilstand, i hvilken mennesket risikerede at blive besat af guden ligesom Agave blev det.

Vor fornuft har intet at stille op imod det kaos, den urkraft, som guden kommer med. At tage imod Dionysos, at tage imod hans gave og at give sig på rejse ind i det ukendte – med alt hvad det indebærer af usikkerhed, rædsel og skræk – er det eneste mulige, hvis vi vil gennemgå en dramatisk forvandling og "genfødes" til et nyt liv.

Men et menneske kan ikke fødes på ny uden først at have været "død". At blive bevidst om og konfrontere modsætningerne i sig selv er en slags død. At opdage ens egen rædsel, ens egne nederlag, ens had, ens kommen til kort er en slags død. For at kunne "genopstå" må mennesket fatte mod til at gå ind i det kaos, som denne "død" indebærer. Mennesket må gå ind i det guddommelige vanvid og derigennem finde nyt liv. Et menneske, der ikke over mødet med kaos forbliver livløst. Et menneske, som ikke gør sig sin dyriske side klar er umenneskelig. Mennesket, der har gjort orden til sin gud bliver en forstenet robot.

I dag er vi blevet så bange for lidelse og smerte, at vi fornægter vigtige sider af det, som hører til livet selv. At fornægte lidelsen og smerten er at fornægte guden Dionysos.

Vi kan se konsekvenserne af denne fornægtelse hos mennesker som ikke har bearbejdet deres sorg; deres egen livslyst forsvinder, som om de selv er på vej til at dø. Vi kan se det hos mennesker som har gjort sig selv til offer – hvordan de er stivnet i bitterhed og skuffelse. Igennem fornægtelsen har vi givet gudens mørke sider frit spillerum, indfanget af det fornægtende perspektiv og er blevet besatte.

Skrækken for at gå ind i et usikkert og truende kaos er så stor, at vi oftest er klar til at give afkald på vore mest fundamentale behov – udvikling og modning – bare vi slipper for at møde den omstyrtende gud.

Men det er kun gennem at være i *den gabende afgrund* og der udholde det skræmmende møde med os selv og vor ensomhed, at vi kan gennemgå en dionysisk forvandling, en transformation. Kun ved at gå ind i det guddommelige vanvid, et skælvende møde med vores egen rædsel, kan vi genfødes til et "nyt liv".

At være Bakkant indebærer at trods rædslen og tvinge sig selv til at møde de mørkeste sider af ens eget indre og at tro på, at mennesket altid bærer på muligheden til forvandling og til forening med tilværelsens urprincip. Og det indebærer at tro på at en genfødsel altid er mulig.

Euripides tragedie om guden Dionysos lærer os at ingen udvikling er mulig hvis vi ikke symbolsk åbner byportene for smerte, sorg, uvished og en uomgængelig forandring.

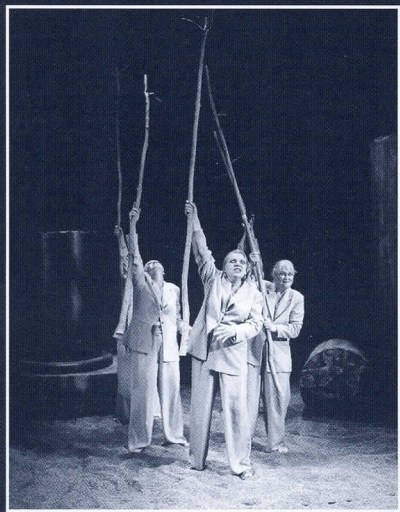
Vort møde med guden bliver et helt igennem ensomt møde, uden nogen at holde i hånden og uden mulighed for tilbagevenden.

Men vi må ikke glemme at kaosets og lidelsens gud Dionysos også er inspirationens, kreativitetens og livsvisdommens gud.

Den, som vil tage vare på sin tid på jorden og skabe sit eget liv, har intet valg – han/hun må åbne porten for forandringens gud.

Når den ulykkelige mor Agave samler sin søns sønderrevne krop er det mennesket hun samler, symboliserende, at vi går under, hvis vi ikke accepterer, at vi er del af denne dobbeltheden, som repræsenteres i det Dionysiske univers. Kaos og skaben, mørke og lys. At mennesket først bliver helt, når det forstår, at det er en del af naturen. Naturen inden i sig selv og naturen udenfor sig selv. At vi må gå igennem dødsriget for at blive genfødt.

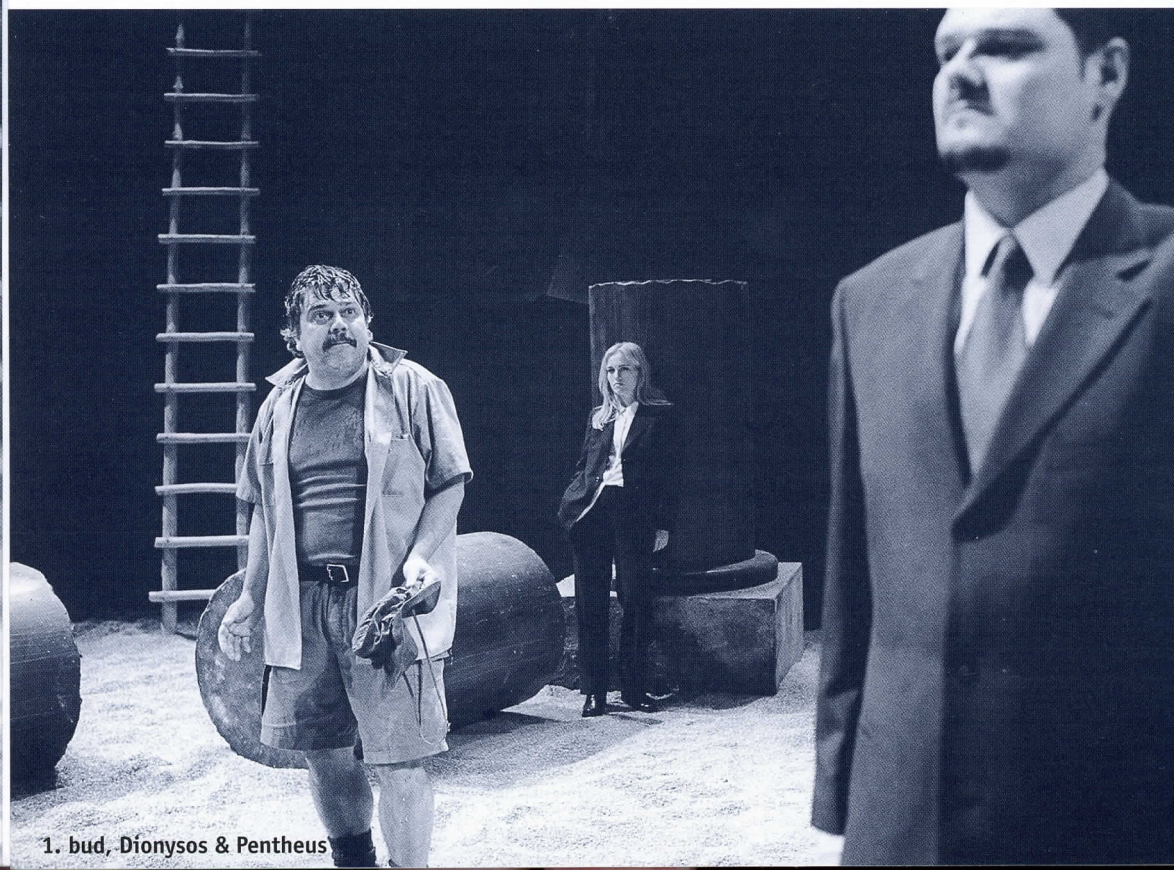
Hans Rosenquist, 1998

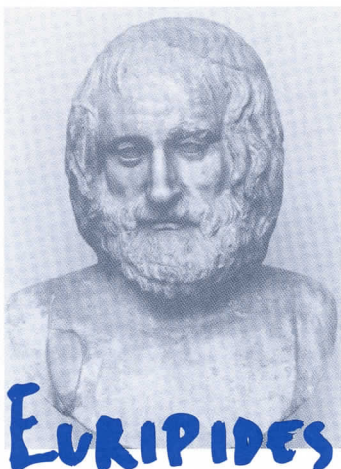

Koret

"Dette er ørkenen. Her har jeg banket på den tynde væg, der skiller mig fra det guddommelige. Af og til synes jeg at høre svar, men så snart jeg holder op, holder lyden derfra også op."
 Göran Tunström: "Ørkenbrevet", 1978

1. bud, Dionysos & Pentheus

EURIPIDES

Teiresias

Euripides er født på øen Salamis 480 f.kr. Hans far havde en vis position i den attiske by Phyle, hans mor var af adelig afstamning. Euripides studerede en tid ved Prodikos og stod Sokrates så nær, at nogle mistænkte filosofen for at hjælpe dramatikerens med hans skuespil. Euripides er den sidste af de tre store tragediedigtere, som hører til oldtiden.

Euripides er oplysningens digter og repræsentant for den radikale ungdom, som efterlyste en ny samfundsform.

Han havde fremstående venner, deriblandt Protagoras og Sokrates. Den yngre generation så op til ham som deres leder, men han havde flere fjender end nogen anden forfatter i græsk historie.

Hans venner var enige med hans fjender om, at han var dyster, næsten mørk af karakter. Selskaber og munterhed tiltalte ham ikke. Han søgte trøst i bøger og var så vidt vides den første private græker, der samlede et betydeligt bibliotek.

Konservative anså Euripides og Sokrates for ophavsmænd til den voksende irreligiøsitet blandt Athens ungdom. Ca. år 410 blev der anlagt sag mod ham for ugudelighed, og snart efter blev han anklaget for uhæderlighed. Begge anklager blev tilbagevist, men en bølge af had mødte *Trojanerinderne*.

I 408 modtog han, 72 år gammel, kong Archelaos' indbydelse til at være hans gæst i Makedonien. Hos ham fandt han fred og skrev *Ifigenia i Aulis* og *Bakkanterne*. Atten måneder efter sin ankomst døde han. Et år senere lod hans søn de to tragedier opføre ved dionysierne, og dommerne gav dem førsteprisen.

Efter sin død opnåede Euripides popularitet selv i Athen. De ideer han havde kæmpet for, blev de efterfølgende århundredes herskende opfattelser. Skepticismens, liberalismens og humanismens gen-

opståen i det 18. og 19. århundrede gjorde Euripides til en næsten samtidig skikkelse, mere moderne end Shakespeare.

Euripides har skrevet o. 90 skuespil, hvoraf o. 20 findes bevarede.

Vores kendskab til de græske tragediedigtere skyldes i vid udstrækning de lærde romere i det 2. århundrede e.kr. som tog disse digtere til sig. Det store udvalg af Euripides' tragedier kunne tyde på, at romerne havde en vis forkærlighed for ham, som ikke helt svarer til samtidens dom. I Syditalien bliver Euripides i det 4. årh. e.kr. den hyppigst opførte tragediedigter.

EURIPIDES' TRAGEDIER

438 f.kr.	Alkestis
431 f.kr.	Medea
430 f.kr.	Herakliden
428 f.kr.	Hippolytos
425 f.kr.	De bønfoldende
425 f.kr.	Andromache
425 f.kr.	Hekabe
ML. 420 & 415 f.kr.	Herakles
420 eller eft. 413 f.kr.	Elektra
415 f.kr.	Ion
415 f.kr.	Trojanerinderne
414 f.kr.	Ifigenia hos Taurerne
412 f.kr.	Helena
ca. 410 f.kr.	Fønikerinderne
408 f.kr.	Orestes
406 eller 405 f.kr.	Ifigenia i Aulis
406 eller 405 f.kr.	Bakkanterne

"Dionysos var gud for den mest vidunderlige ekstase og den mest fortryllende kærlighed. Men han var også en forfulgt guddom, den lidende og døende gud, og alle dem, som han elskede, alle dem, som fulgte ham, måtte dele hans tragiske skæbne."
Walter F. Otto (1954)

APOLLINSK OG DIONYSISK

Var det modsætningerne der til sidst mødtes i Delfi (men dog skiltes igen)? Apollinsk vilje til fornuft, klarhed og form, dionysisk trang til vanvid, rus og formløshed.

Apollon havde ikke altid været fornuftig, Dionysos var ikke altid fra forstanden.

Det er værd at bemærke at man stadig kan gå fra forstanden, ikke fra fornuften (sproget tillader det ikke) og have en god eller dårlig forstand, men ikke en god eller dårlig fornuft. Man kan tale om sund fornuft (Apollon var jo lægegud), og man kan komme til fornuft, som man kan komme sig efter en sygdom.

Forstanden deler op og forstår dele, fornuften samler og fatter sammenhæng. For at blive helt samlet, må man måske – for en tid – holde helt op med at dele, gå fra forstanden for at komme til fornuft. Man må være ude af sig selv, for at blive sig selv.

Til fornuft kommer man ikke én gang for alle, derfor måtte det apollinske suppleres af det dionysiske. Man kan ikke leve i en evig rus, derfor måtte Dionysos komme til Apollon...

(Apollons oprør – De udødeliges historie, Villy Sørensen, Vindrose, 1989)

"At bekræfte det dionysiske er det samme som at se og værdsætte smerten og døden i livet, og at udholde hele spektret fra død til liv og fra smerte til ekstase, hvilket indbefatter de sår, som "forløser" en fra den endeløse kedsommelighed, der findes i den, der sløvt tilpasser sig kulturens og familiens forventninger."

Tom Moore (1979)

DIONYSOS – GUDEN MED DE TO ANSIGTER

Af Villy Sørensen

Dionysos blev født til noget stort – og hvilken fødsel! Hans mor Semele var datter af Harmonia, Ares' og Afrodites datter, han var således oldebarn af disse to guder, endvidere tipoldebarn af Poseidon og tiptiptipoldebarn af Zeus, der tillige blev hans far. Og det var ikke tilfældigt at Zeus blev far til en søn der var i familie med ham selv.

...

Men Zeus holdt ikke godt nok øje med barnet, da det først var født. Heras håndlangere (hvem de så var, det var ikke "titanere" som man plejer at sige) fik fingre i det og rev det i stykker. Men det døde barn var så uregerligt i dødsriget at Hades ikke ville have med det at gøre, han lod Persefone tage det med op på Jorden, da det alligevel var på den årstid hun skulle derop. Semeles søster, Ino, og hendes mand var de nærmeste til at opdrage det, sammen med deres egne to sønner. Men der var fra begyndelsen noget umådeligt udfordrende ved Dionysos, selv hans moster og onkel så sig gale på ham og kunne ikke engang styre deres galsskab: de ville skille sig af med plejebarnet for at få fred i huset, men forvekslede i deres sindsforvirring Dionysos med deres egne børn, som de tog livet af. Dionysos gav ofte anledning til sådanne forvekslinger.

Hermes hentede sin lillebror og lod nogle nymfer han kendte på bjerget Nysa tage sig af ham. Her tосede Dionysos rundt og antog skikkelse af et gedekid for at narre sine fjender. Det var også her han opdagede – nogle siger opfandt, men det var nok Gaja der lod ham finde – vinplanten og dens virkning, og han så nu sin første store opgave i at udbrede kendskabet til vinen og virkningen over hele den kendte verden. Han sejlede over havene og kom således til både Afrika og Asien og havde aldrig ro på sig, og overalt hvor han kom frem, drev han alle og især alle kvinder til vanvid: alle der kom ham nær, ville endnu nærmere og allerhelst ind i ham (så tiltrækkende var han) eller de ville have ham ind i sig, fortære ham eller fortæres: det var som om Dionysos' tidligste barndomsoplevelser – at blive revet i stykker – hang ved ham og vakte lyster hos andre til selv at flå eller blive flået. Kvinder forlod hus og hjem og mænd og børn og fulgte ham med vinløv i håret og thyrsosstave i hænderne, satyrer og silener dansede med og fløjtede og trommede, løver og leoparder sluttede sig til. Træerne fik løv, og knopper sprang i blomst og frugter modnede, uden hensyn til årstiderne (horaierne): alle glemte tid og sted overalt hvor Dionysos kom frem, alt var evigt hvor han var – men kun for en kort tid. Han lod sig ikke fastholde: han var der og han var der ikke, og hans fylde efterlod en tomhed der fik Jorden til at ligne dødsriget.

Dionysos var den første dødelige som de dødelige dyrkede som en gud. Guder på Olympen så det med bekymring, men beroligede hinanden med at han jo var dødelig og snart havde haft sin tid, desuden havde han kun huseret i de barbariske egne af verden og ikke i gudernes eget land.

...

Hvis guderne havde troet at deres fornuftige grækere ville være uimodtagelige for Dionysos' asiatiske vildskab, tog de guddommeligt fejl. Også de græske kvinder forlod deres mænd, der ikke havde avet dem godt nok eller måske havde avet dem for godt, og fulgte Dionysos, der drog fra den ene by til den næste i et større og større triumftog. Der var dog byer der ikke ville åbne deres porte for de gale kvindfolk og deres falske gud, og blandt de byer var Theben, hvor Dionysos selv var undfanget og hvor hans mostre stadig boede.

...

Det var dem der fik Kong Pentheus til at nægte Dionysos adgang til hans mødrende by, og bag dens lukkede porte samlede de alle dens kvinder og lod dem vide at den Dionysos, der gik så stort ry af, kun var deres søsters uopdragne og fordrukne søn.

Men mens mostrene endnu talte på torvet på Theben, var presset på byens porte blevet så stort at de gav efter og lod Dionysos og hans maniske følge strømme ind gennem alle gader. Snart blev kvindeforsamlingen på torvet opløst i den endnu større forsamling, men mostrene stod stadig på talerstolen og skreg: Dette er vor søsters søn, dette er Zeus' søn, følg ham! – og de fulgte ham allesammen og mostrene allerivrigst, gennem byen, ud i skoven, op på bjerget, mens Pentheus, kongen, udstedte arrestordre mod Dionysos og lod sine krigere forfølge ham og hans følge. Pentheus kunne ikke se nogen ny guddom i sin fætter, det var jo bare Afrodite på en ny måde, mente han, – en helt forkert mening, for dels var der næsten ingen mænd med i følget, dels havde Dionysos ikke kun en særlig evne til at trække alle kvinder til sig, men også til at holde dem på – kort – afstand: han var blevet flået én gang, og det var ham nok.

Det lykkedes Pentheus' krigere at gribe Dionysos, men selvfølgelig kun fordi han lod sig gribe. De førte ham som fange for kongen. Pentheus ville nådigt skåne hans liv, hvis han ville tale kvinderne til fornuft og byde dem at gå hjem til mænd og børn. Dionysos lovede det, hvis kongen selv ville gå med og støtte ham med sin myndighed; dog var det bedst at Pentheus tog kvindetøj på, for ellers ville han vække for stor opsigt blandt kvinder. Pentheus blev så opbragt over dette forslag at han i sit raseri ikke længere var herre over sig selv, han rev kongekjortlen af sig og trak i en kvindekjole og fór hujende efter Dionysos, først kun på to,

Vagten, Dionysos & Perikleus

siden på fire ben, som var han et dyr. Sådan kom han oppe på bjerget sin mor og sine (og Dionysos') mostre for øje, de anså ham for et vildt dyr og flåede ham levende med deres egne hænder, og han brølede og hvædede og jamrede som et dyr, indtil han helt forstummede.

Sådan gik det Theben, sådan gik det mange andre steder, hvis love var bekræftet af Apollon i Delfi. Der kom deputationer til Oraklet for at bede om gudernes råd og hjælp, men selv Pythia syntes grebet af dionysisk vanvid og svarede rablende og uforståeligt på alle disse spørgsmål om Dionysos. Snart angreb hans tilhængere ikke kun de dødelige byer, men også de udødeliges templer: de ville ikke længere anerkende de fjerne guder på Olympen, men ville have Dionysos anerkendt som gud, han vidste hvad det var at være dødelig – og havde overvundet døden, og de troede at han også kunne give dem evigt liv.

Nu syntes de fleste guder at det var for galt og at Zeus måtte kalde sin søn til orden. Zeus lo: havde hans kære børn (Apollon og Athene) ikke hele tiden ment at de dødelige skulle klare deres egne sager? Så måtte de vel også vælge deres egen gud! Zeus følte sig iøvrigt ét med sin søn, der var kommet ud af hans eget lår – og som én gang for alle var blevet forvist fra Hades' rige.

De andre guder så forfærdet på hinanden: Dionysos var udødelig som de selv! de skulle leve med ham i al evighed! Men Afrodite og Hera fandt hinanden, først med øjnene, nu da de begge følte sig truet. Og Apollon, der kendte fremtiden, vidste hvad han havde at gøre.

Det kunne jo forudses at Dionysos igen ville gøre sig usynlig for sine tilhængere og tilbedere og søge ensomhed for en tid, og han søgte den på Naksos. Der fandt han den sovende Ariadne.

...

Og han, der altid havde været omgivet af vilde kvinder, som havde lyst til at flå ham, blev for første gang grebet af ømhed og trang til at beskytte: Ariadne troede at hun drømte, da han vækkede hende med sine kys, og ... Dionysos glemte alle andre kvinder, – det bevirkede Hera.

Samtidig vågnede alle de kvinder han havde glemt og forladt, af deres rus. Hvor der havde været fylde, var der tomhed, evig sommer var blevet til uendelig vinter, lykkelig længsel var blevet til ulykkeligt savn. Da de havde ledt forgæves efter Dionysos alle vegne, vidste de ikke bedre end at søge gudernes hjælp, og alle kvinder drog til Delfi.

Her blev de modtaget af både Apollon og Dionysos og veg tilbage for dette syn. Apollon lod dem vide at de hver vinter kunne komme til Dionysos i Delfi med deres problemer, men nu skulle de drage hjem til deres egne mænd og børn, og det gjorde de, beroligede og sørgmodige, efter at have set Dionysos stå og stråle med Ariadne i hånden.

Derefter tog Apollon sin halvbror med op på Olympen, hvor han blev venligt modtaget af alle sine søskende, især Hermes og Artemis. Zeus nikkede, så alting rystede, og selv Hera smilede til hans søn.

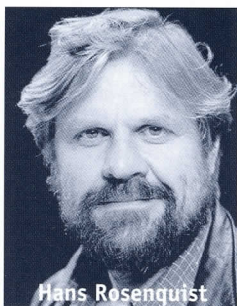
...

Apollon og Dionysos kom godt ud af det med hinanden i Delfi og var der aldrig på én gang. Når hver sommer var omme, kom Dionysos og overtog Gajas visdom, så drog Apollon nordpå, til hyperboræernes land, hvor det altid var forår.

...

(Uddrag fra *Apollons oprør – De udødeliges historie*, Villy Sørensen, Vindrose, 1989)

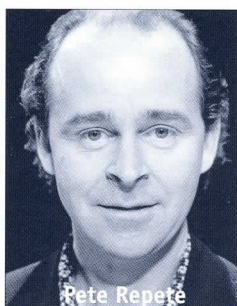
Skarpsindighed, der vil bagom det mennesket ser, er ikke visdom. *Euripides*

Hans Rosenquist

Calle von Gegerfelt

Pete Repete

ALLE GODE GANGE TRE

Trekløveret instruktør Hans Rosenquist, scenograf Calle von Gegerfelt og komponist Pete Repete arbejder for tredje gang sammen om en produktion på Aarhus Teater. Det startede med *Odysseen* på Scala i 1994, dernæst *Loppen i Øret* på Store Scene i 1996 og nu er de tilbage på Scala med *Bakkanterne*.

HANS ROSENQUIST har mange gange gæstet Aarhus Teater. 1984-89 var han fast tilknyttet som dramaturg og iscenesætter. I de senere år har han bl.a. iscenesat *Vinden i Piletræerne*, *Kærlighed på Krim* og senest i foråret 1998 Arthur Millers *En Sælgers Død*.

I sin egenskab af dramaturg og iscenesætter har Hans Rosenquist været optaget af ny dansk dramatik, dog er han også fuldt fortrolig med det klassiske repertoire og blev i 1992 hædret med Holberg Medaljen for flere store opsætninger på Grønnegårds-teatret i København.

Hans Rosenquist (f. 1949) startede sin karriere med en instruktøruddannelse i Frankrig før han 1971-74 tog skuespiller- og instruktøruddannelsen på Statens Teaterskole. Sideløbende med et omfattende virke som freelance iscenesætter i Danmark, Sverige og Norge, har han været medforfatter til flere fagbøger om teater og har oversat fransk dramatik og poesi. Hans var leder af Svalegangen 1975-76, rektor for Skuespillerskolen ved Odense Teater 1980-83 og teaterchef på Rogaland Teater i Stavanger 1989-90. Han har udover undervisning på alle Skandinaviens teaterskoler undervist psykisk syge børn og voksne, læger og plejepersonale på psykiatriske hospitaler i Sverige og Danmark. Opgaver for Den jyske Opera, TV-teatret og Radioteatret samt igangsættelse og instruktion af store totalteaterprojekter, bl.a. *Narrespillet* i Ridehuset Århus og *Liv i Fattiggården* på Fattiggården i Svendborg for Baggårdsteatret er at finde blandt Hans Rosenquists mangeartede opgaver.

CALLE VON GEGERFELTs første opgave som scenograf på Aarhus Teater var *Odysseen*. Han har før arbejdet sammen med Hans Rosenquist på opsætningen af Arthur Millers *Alle mine Sønner* på Dalateatern i 1992. Blandt meget andet i årenes løb har han også lavet scenografi til Shakespeares *En Skærsommernatsdrøm*, Büchners *Woyzeck*, Ibsens *Peer Gynt* og *Gengangere* og Tjekhovs *Tre Søstre*.

Calle von Gegerfelt (f. 1949) studerede kunst- og filmvidenskab ved universitet i Stockholm, inden han blev sporet ind på scenograf-faget: først som teatermaler og scenetekniker og senere som regissør for bl.a. Hasse & Tage på Berns Salonger i Stockholm og som medarbejder på filmindspilninger. Han har i en årrække været fast tilknyttet Dalateatern i Falun som scenograf og har sideløbende haft opgaver for andre svenske teatre og TV.

PETE REPETE har vi senest kunne opleve på Aarhus Teater som komponist på *En Sælgers Død* i foråret 1998. Samarbejdet med Hans Rosenquist går tilbage til 1989, hvor Pete Repete var kapelmester på Rosenquists iscenesættelse af Georg Büchners *Woyzeck* på Bellevue Teatret. Som teaterkomponist har Pete Repete bl.a. gjort sig gældende med musik siden til Shakespeares *Stormen* og Botho Strauss' *Parken* på Aveny Teatret, *Odysseen*, Aarhus Teater, *Le Cid*, Grønnegårdsteatret og *Helligtrekongers Aften*, Det Kgl. Teater. Han har desuden lavet filmmusik.

Pete Repete (f. 1955) med det borgerlige navn Peter Sørensen, har som keyboardspiller medvirket på udgivelser med Michael Falch, C.V. Jørgensen, Sanne Salomonsen, Lis Sørensen, Erik Grip, Warm Guns, Malurt, Lars H.U.G., Big Fat Snake m. fl.

Koret & 2. bud

OM AT DYRKE DIONYSOS –

“Måske skal man væk fra sine sædvanlige omgivelser for at kunne invitere Dionysos “indenfor”, eller af med sine vante klæder, af med sin almindelige persona eller sine vante roller: Dionysos’ vinstokke, musikken, der indgyder danseren en spontan sensualitet, et karneval eller maskebal – hvad som helst, der løsner fornuften og tidens herredømme, hjælper med at bringe Dionysos tættere på.

Hvis vi forlader byen og vores optagethed af arbejde og ansvar og søger forenelse med naturen, så kan vi også forbinde os med Dionysos. Dionysos kan komme til os når vi er i naturen, og bliver ét med den. Når vi forlader vores vante bevidsthed om tid og sted og fortaber os i oplevelsen, så henføres vi til et andet, subjektivt, ekstatisk plan.”

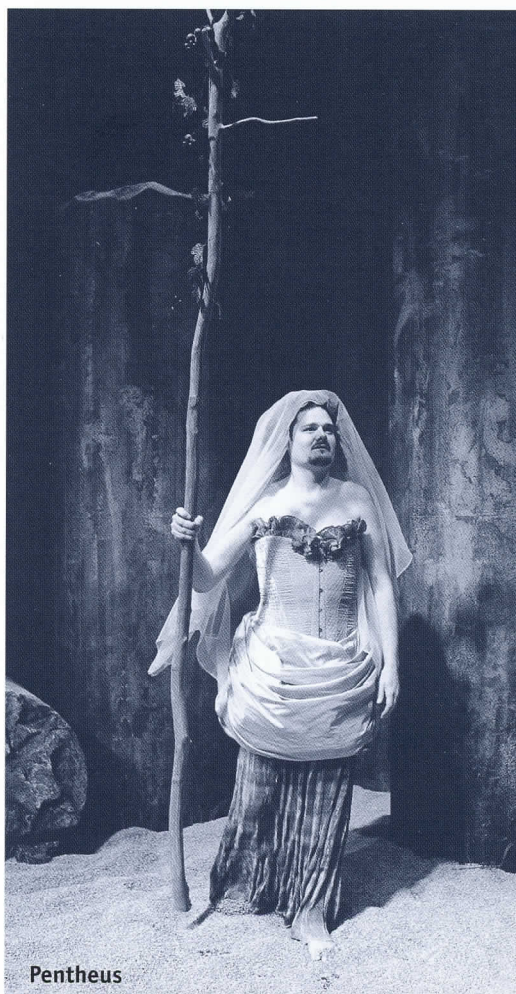
Jean Shinoda Bolen – psykiater & analytiker.

(citat fra De indre Guder – en ny mandepsykologi, 1989/92)

KAMPEN MED MODSÆTNINGERNE

“Et eller andet sted er der en historie om ulven og fåret... Og opgaven med at holde sig i live er den at forsøge at få disse to til at leve sammen, at prøve at få en balance mellem disse to dele, fordi den ene altid prøver at æde den anden. Den, som ønsker at æde – ulven – handler ud fra en impuls, og den er ret sindssyg. Der er helt sikkert en kamp og den foregår på forskellige måder. Nogle mennesker gør det med drikkeri eller narkotika. Vanskeligheden er at prøve at acceptere, at det er den tilstand, du lever i, den tilstand, der får de to dele til at hamre mod hinanden, og den vedvarende trussel, at én af dem vinder.”

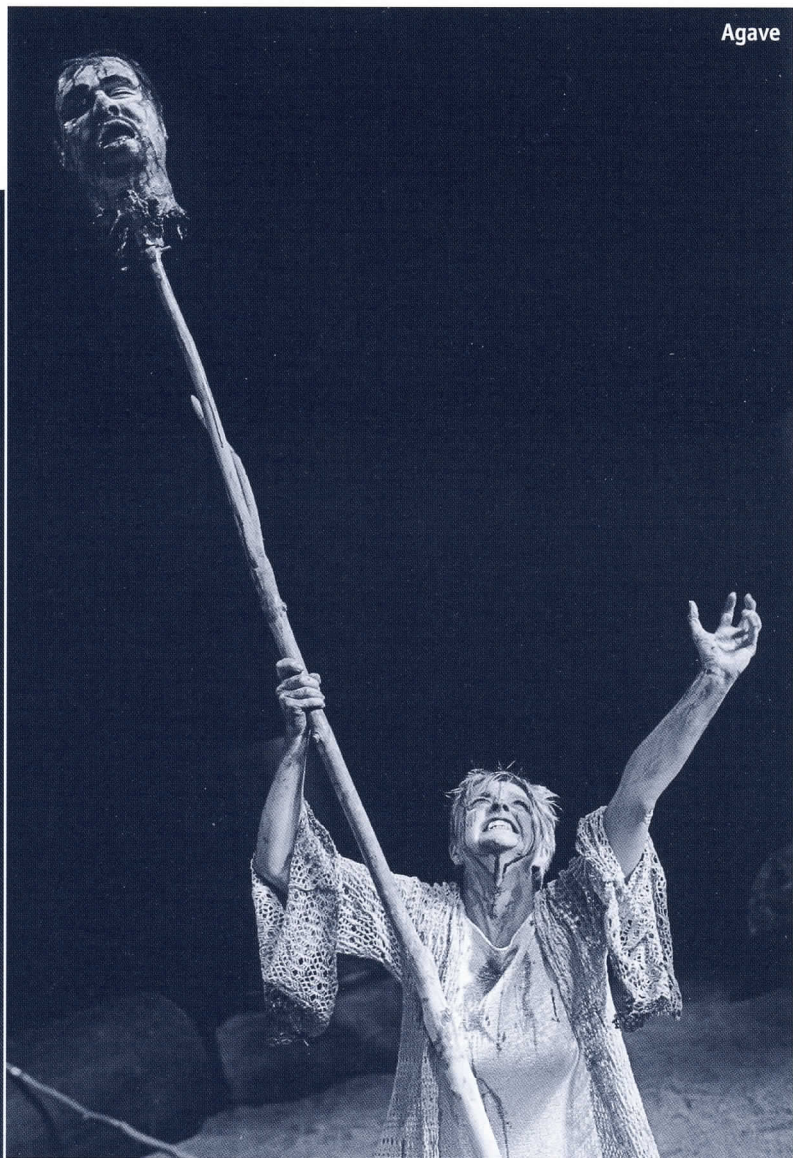
Sam Shepard (1985) – amerikansk dramatiker

Pentheus

Hvis vi kunne være unge to gange og gamle to gange, kunne vi rette alle vore fejl. *Euripides*

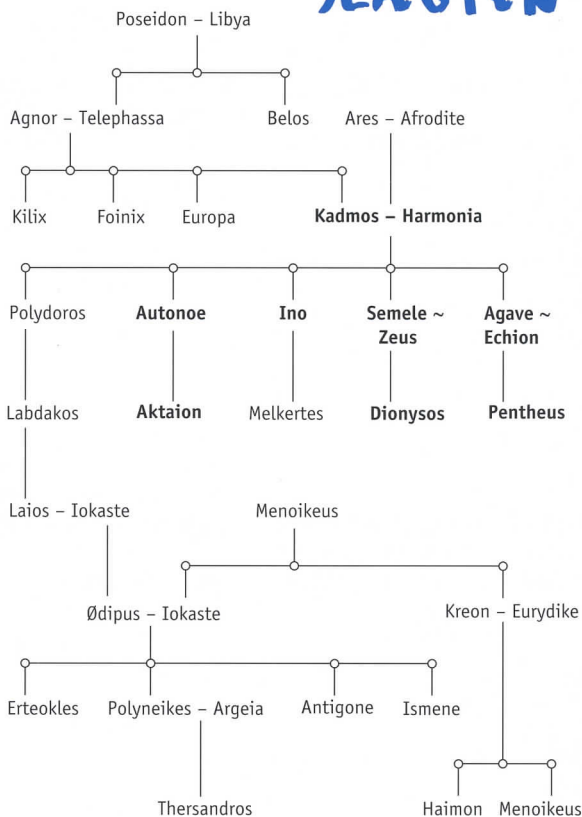

ANTIKKENS VERDENSKORT

SLÆGTEN

HVEM ER HVEM I DE GRÆSKE MYTER?

Acheloos: Græsk vand- og flodgud. En personifikation af det centrale Grækenlands største og vandrigeste flod.

Afrodite: Græsk gudinde for skønhed, seksuel kærlighed og vegetativ frugtbarhed. Afrodite bliver skabt af bølgerens skum ved Cypern, der samledes omkring Kronos' afskårne fallos, som drev om på havet. Hun er datter af Zeus og Dione. Oprindelig orientalsk frugtbarhedsgud.

Aktaion: Han opfattes somme tider som den genfødte Zagreus. Jæger fra Theben. Under jagt belurer han gudinden Artemis og hun forvandler ham til en hjort,

som hans egne hunde derefter sønderriver.

Athene: Græsk jomfruelig gudinde – skytsgud for byen Athen, borggudinde for Akropolis. Beskytter kvindelige sysler som vævning og pottemagerkunst. Opfinder af ploven og dyrkningen af oliventræet. Hun er også gudinde for kunst og visdom, velordnet krig, fred og alfabetets opfinder. Athene springer i fuld udrustning frem af Zeus' pande.

Ares: Græsk gud for ødelæggende, krigerisk angreb. Han er rå, blodtørstig, skrækindgydende og upopulær hos mennesker og guder. Far til Eros, som han har sammen

med Afrodite. Han anses også for at være far til amazonerne.

Aristaios: Græsk heros og kulturbringer (halv-gud) for jagt- og agerbrug; hyrdernes beskytter og opfinder af grønsagdyrkning og biavl. Søn af Apollon. Aristaios efterstræber Eurydike, som på flugt fra ham træder på en slange og dør af dens bid.

Bakkant/bakkantinde: Kvindelig deltager i Dionysoskulten. Bakkant er femininformen af gudens tilnavn (Bacchus). Disse kvinder kaldes også mænader. Udstyret med thyrsosstav følger de guden med vild rytmask sang, dithyrambos og med råbet "Eueu" (Evoo).

Demeter: Gudinde for jordens frugtbarhed og vegetationen, der vender tilbage om foråret. Med sin bror Zeus har hun datteren Persephone. Kornakset er hendes attribut og byen hendes hellige dyr.

Dionysos: Identisk med Bacchus ("larmen, skrigen", den rasende) larmens gud og Lysios (den befriende). Gud for vegetation, senere for vin og vindyrkning og den hellige ekstase. Han er en gud, der dør og genopstår; Teatrets skytgud. Dionysos' vigtigste attributter: thyrsosstav, fallos, drue, vinbæger, vinløv, efeu og laurbær. Oprindeligt en fremmed orientalsk gud.

Gorgon: Libyske gorgoner: ("Stift blik") græsk kvindeligt uhyre med skrækindjagende ansigt og et blik, der forstener. De afbildes med vinger, slangehår og hugtænder. Gorgonhoveder på templer og grave tjener til værn mod onde magter.

Hades: Græsk ("den/det usynlige"), også kaldet Pluton. Den græske underverden beliggende mod vest nær Okeanos; mørkt underjordisk dødsrige, over hvilket guden af samme navn hersker sammen med sin dronning Persephone.

Hera ("den stærke, beskytterinden"): Græsk jord- og modergudinde, øverste gudinde i græsk mytologi, himmeldronning, skytgudinde for ægteskab og fødsel. Gift med sin bror Zeus og forfølger Zeus' elskerinder og deres børn. Mælkevejen fremkommer, da hun sprøjter modermælk ud over himlen. Attributter: påfugl og æble, diadem og scepter.

Iacchos: Græsk gud, der personificerer jubelråbet "Iakche", som høres under festoptogene til ære for Demeter og Persephone. Iacchos opfattes somme tider, som den fødte Zagreus = Dionysos.

Kadmos: I græsk mytologi grundlægger af byen Theben. Han er søn

af den fønikiske konge Agenor og bror til Europa, som Zeus bortfører. Kadmos ægter gudinden Harmonia, som er personifikationen af symmetri, proportion og harmoni. Sammen får de børnene Semele, Agave, Autonoe og Ino. Kadmos dræber, med gudindens Athenes hjælp, en drage, som hærger oplandet. Efter hendes råd sår han dragens tænder. Hvor de falder på jorden, vokser bevæbnede krigere frem, der dræber hinanden indbyrdes, undtagen fem, der bliver de thebanske stammeheroer. Dragedrabet samt Athenas og Hefaistos' vrede over Kadmos bryllup med Harmonia har siden lagt en forbindelse over den thebanske kongeslægt, som bliver et yndlingstema for de græske tragikere.

Kybele: Se under Rhea

Orfeus: Græsk-orphisk sanger og heros fra Thrakien, – en personifikation af sangens og musikkens magt og symbol på kærligheden, der overvinder døden. Med sin sang og sit lyrespil fortryller han mennesker, dyr, træer og klipper. Han ender sine dage ved, at mænaderne sønderriver ham. Muserne begraver ham og lyren finder plads på himlen som stjernebillede.

Pan: Græsk skovgud, skytgud for hyrder og deres dyr, også vegetationsgud – et blandingsvæsen mellem et menneske og en gedebuk. I Dionysos' følge er han satyrernes anfører. Engang forfølger Pan den kyske nymfe Syrinx ("fløjte"). Hun forvandler sig til et sivrør. Heraf snitter Pan en fløjte: en syrinx, en pan- eller hyrdefløjte, som består af 7 rørpiber.

Pentheus: Konge af Theben, og Dionysos' fætter.

Rhea: Græsk modergudinde. Mor til Zeus, Poseidon, Hades, Hestia, Hera og Demeter. Rhea identificeres med Kybele. Kybeles præster, korybanter er eunukker iført kvindelæder og kulten er af ekstatiske

karakter, men bliver senere et frelsesmysterium, gennem hvilket man erhverver det evige liv. Hun fremstilles ridende på en løve.

Satyrer: Græske frugtbarhedsdæmoner, som holder til i naturen. De ledsager Dionysos lystigt og lystne. De er symbol på uhæmmede drifter og hengiver sig til vin, dans, fløjtespil og ynder at jagte nymfer.

Semele: Mor til Dionysos, som hun får sammen med Zeus.

Tiresias: Græsk, blind seer og tegntyder fra Theben. Da han en gang ser gudinden Athena nøgen i badet, bliver han blindet af hende, men får i stedet evnen til at forstå fuglenes sprog.

Thyrsosstav/thyrsos: En stav på to og en halv til tre meter, omvundet med efeu eller vinløv og med en pinjekogle i spidsen.

Zagreus: En græsk – orfisk jagt- og vegetationsgud, søn af Zeus og Persephone. Han bliver flået ihjel af titanerne, men hans endnu bankende hjerte suges af Zeus og af den dødelige Semele, således at Zagreus kan genfødes som den unge Dionysos (Lyseus).

Zeus: Øverste gud i græsk mytologi, himmel- og vejrgud, orakelgud, skæbnegud, rettens og samfundsordenens vogter, kaldes guders og menneskers fader, – en patriarkalsk gud. Zeus er den mest frugtbare af guderne, og da han også har mange sidespring bliver det til mange efterkommere. Han har børn med talrige gudinder, men også børn med dødelige, som han befrugter i forskellige skikkelser (guldregn, tyr, svane). Hans hovedkultsted er Olympia, hvor de olympiske lege blev afholdt. Ørnen er hans fugl og budbringer og tordenkilen hans våben.

Til alle livets stjernestunder